

válaszlevelét, amelyben értesíti Holubot, hogy az Állami Térképészetnél el tudta érni a kötethez szükséges légifelveledek elkészítését. Gergely Endre a térképek válogatója — és mint június 22-én kelt leveléből kiderül készítője is — értesíti Holubot, hogy a kötet kéziratát odaadta Hóman Bálintnak, hogy a nagytekintélyű történészprofesszor véleményezze. Ugyanakkor utasítást kért a térképek méreteire és elhelyezésére vonatkozóan. Július 7-ről van még egy levelezőlap. Pál keszthelyi fényképész elnézést kér dr. Holub Józseftől, de mint írja: „... a megrendelést kissé megkésve kaptam, melyre a speciális anyagot rögtön megrendeltem, mely szintén pecchemre megkésve érkezett. A rá következő napon Zalavárt és Kapornakot elvégeztem, mely után esős és ködös napok álltak be mind a mai napig...” A levelezőlappól kiderül, hogy ez már csak az utózónga, a munka nagy része befejeződött. A kézirat és az illusztrációk többsége kész. Azonban az is világosan következik a levelezőlappól, hogy a nyomda a kötet nyomtatásának 1929. július hó végénél előbb semmi esetre sem állhatott neki, mivel Pál fotói annál korábban nem készülhettek el. Az alig öt hónapos nyomdai átfutás irigylésre méltó gyorsaság, de az már nem, hogy a folytatásként kéziratban elkészült Zala megye községeinek története a középkorban a nagyközönség előtt máig is ismeretlen, holott a Zalat kutatók számára nélkülözhetetlen forrás ez a négy kötetből álló kézirat. Ugyanígy nélkülözhetetlen az a több ezer cédula, ami a monográfia családörténeti részének alapját jelentette volna, de sajnos ez Holub egyéni rövidítésrendszere miatt a szakember számára is csak nehezen használható.

Szeretném javasolni mindazok nevében, akik Zala megye történetével foglalkoznak, hogy az elavult jegyzetek, az esetleges hibák kijavítása után A megyei és egyházi közigazgatás története a középkorban című mű újított, a „községsorosnak” jelölt falurendszer-együttes pedig teljes egészében kiadásra kerüljön. Tartozunk ezzel a kutatóknak és az 1962-ben elhunyt professzor emlékének is.

Szabó Csaba

Révai Leó egykori antikváriuma — a kortárs szemével

A Révai Lexikon okán ismét az érdeklődés középpontjába került egy patinás cég. Az itt közölt írás sok megállapításában ma is időszerű, egyben emléket állít a nagy tudású könyves szakembernek Révai (Rosenberg) Leónak, akinek üzlete 1869-ben az Egyetem utcában nyílt meg. A cikk a Corvina 1889-es évfolyamában látott napvilágot, szerzője *Sennovitz Adolf* volt. Az alábbi rövidített változatot *Gazda István* rendezte sajtó alá.

Révai Leo nem szorul az én bemutatásomra, mert hiszen Magyarország legtekintélyesebb, legnagyobb, legszakavatottabb és a mit első helyen kellett vala említenem, hazánk „legdrágább” antiquariusát amúgy is országszerte ismeri mindenki, s a ki őt eddig (mi alig hihető) még nem ismerte volna, Szana Tamásban („Könyv”-ében) talál nálamnál sokkal distingváltabb bemutatóra. Azt mondja ugyanis Szana Tamás könyvének 64-ik lapján: „A magyar nyomtatványok értékére, újabb időben Révai Leó jegyzetes catalogusai figyelmeztetik a közönséget. Ha jövőre becsebb művek kerülnek elő a régi nemesi curiak vagy paplakok lomtáraiból (no lám, hogy ismeri Révai Szana Tamás a becsebb régi könyvek lelhelyeit! nemesi curiakban bezeg vajmi kevés könyvet találhatni, a paplakok könyvtárai pedig nem ilyen-amolyan lomtárak ma már, hogy azokon kocsiderékszámrá egyáltalán iparkodnának túladni ezen paplakok derék és művelt lakosai, a mi mai magyar cérusunk!) — azért minden bizonynal őt (t.i. mint Révai Leót) illeti meg az elismerés. Sok régi könyv igazi értéke felől általa értesül először a tulajdonos.” Eddig Szana Tamás.

Hát ez mind igen szépen és dicsően hangzik ugyan, de mégis — soha ennyi túlzott s részrehajló dicséretet, ennyi üres frázist nem mondott tudós férfiú, mint teszi azt egy lélekzétvétel alatt Szana Tamás, az avatott könyvismerő, a bibliophil említett szavaiban, melyekkel legfőlegbb tájékoztatlan dilettánsokat ragadtathat el, de szakembert, minő a könyvtáros és antiquar, csak jóízű mosolyra gerjeszthet. — Ha valaki, úgy bizony első sorban én tartozom azokhoz, kik Révai Leo működését mint antiquariust illetékesen megbírálni bírom, s azokhoz tartozónak vallom magamat, kik — mint főntebb tevéim is — a legnagyobb elismeréssel vannak Révai Leónak igazán elismerést és dicséretet érdemlő fáradhatatlan munkálkodása iránt a magyar antiquar-könyvüzlet s a régi magyar irodalom termékeinek sok esetben az enyészettől megmentése körüli érdemei iránt is. De dacára annak, távol állok attól, hogy elhagyatnám kapadni magamat, Szana Tamás fentemlített szavai által, ha Szana Tamás szerelme is Révai Leo antiquar üzletbe, mint tőle, mint bibliophiltől csodálnunk nem szabad (...). Hogy éppen Révai Leo antiquarüzlete lenne egyáltalában, s Magyarországon különösen az, mely könyvbirtokosainkat egyesegyedül figyelmezteti a régi magyar s egyéb antiquarkönyvek értékére, s csupán ő lenne a könyvbecslés terén az első tekintély, ki a közönséget először tájékoztatja sok régi könyv igazi értékéről, ez határozottan nem áll: és nem áll különösen Révai Leóval szemben, kit a szakavatott antiquariusok a könyvtárosok, de a könyvvásárlók közül a tapasztaltabbak is régóta éppen annak ismernek, ki az antiquarkönyvek árát az avitucus ritka, ritkább, legrit-

kább jelzők sokszor indokolatlan alkalmazása mellett, könyveinek árát is e szerint drága, drágább és a legdrágább árakat szabni szokott, szinte sokszor semmi egyéb indoknál fogva, minthogy többet nyerjen raituk.

Az ilyen antiquarius túlzott drága, felcsigázott áraival nem csak hogy nem tájékoztat senkit, nem csak hogy nem szabályozza az antiquarkönyvpiac árait, hanem a közönséget egyenesen tévútra vezeti és elámitja. Ezt bebizonyítani nem kerül fáradságomba, s példákat csak úgy az ágról szakasztom le. — Ott szerepel Révai Leo 18. számú katalógusának 43. és 44. száma alatt Bábainak Ungariae Palatini 2 frttal, és ugyanezen szerzőnek Ungariae reges, szintén 2 frttal. Ha már most állna Szana Tamás mondása a becsár-ra és valódi értékre nézve, s ha e két művet megvonná valaki négy forintot, vevőnek okvetlenül abban a hiszemben kellene lennie, hogy ő most csakugyan négy forintot megérő két művet szerzett be Révai Leótól. Pedig dehogy szerezte be a harminckét osztr. értékű krajcárnál nem drágább s valódi értéke szerint becsült két könyvet. Nemde szörnyűség! Szana Tamás szerint a négy forint értékű könyvnek tehát csak 32 krajcár lenne az igazi értéke? Igen bizony, csak annyi: mert aki ezt 32 kron. tehát 3 frt 68 krnak megtakarításával be akarja szerezni, nem antiquarice, hanem újonnan és nem egy példányban, hanem talán százban is, az áradjon fel a budai várba és vegye meg az egyetemi könyvnyomdánál. Nos, szolgáljak még több ilyen példával, melyek állításomat beigazolják és Szana Tamás meg gondolatlan mondsát ad absurdum vezethetik?

Hanem ezel nem mondtam még el mindent. Be kell bizonyítanom azt is, hogy Révai Leo antiquariumának árai egyáltalán csakugyan a legdrágábbak. Ez sem valami nehéz, noha fáradságos dolog. Hasonlít-suk össze a hazai és külföldi antiquariusok könyvjegyzékeit Révai Leóéival, s mint azt tevém magam is, egy nem is jelentéktelen tabelláris lajstromban megjelölve két száznál több oly művet, melynek ára Révainál a legmagasabb. Hogy a sok közül csak egy példát hozzak föl, ott van Demjénnek Historia criticája Katonától és ott Révai példány: a már e két jegyzék összehasonlítása a reflektáns nem csekélyebb mint 80 frtnyi különletre figyelmezteti!

De bebizonyításom nem is nyerhet sokat sem ezen egy példa által, sem elkészített lajstromom egész hosszú sorozatának bemutatásával sem, mert az antiquarkönyvek valódi vagy megközelítő értékeinek megbecslésére tulajdonképpen egészen más tényezők szoktak lenni befolyással, különösen nálunk és ma, hol és midőn a szaporán és sűrűn előforduló könyveknél éppen úgy, mint a ritka, ritkább és legritkább régi nyomtatványoknál mindenek előtt csak azoknak procenientája határozza meg az árakat, nem pedig az antiquariusoknak árfolyama a legkevésbé egyeseknek kisebb-nagyobb nyereszkedési vágya. A beszerzési árak — ezt ismételtelen hangsúlyozom — csak másodrendű befolyása van az antiquarkönyveknek antiquariusok által, mint üzletemberek által való árkiszabásaira. (. . .)

Ha továbbá még szaporábban előforduló könyveknek, mint például Bód Péter és egyéb sok más magyar író könyveinél, vagy minő a Széchényi könyvtár katalógusa stb., miket csupán az antiquariusi praxis bír meghatározni és szemmel tartani s miknél a helyes becslés majdnem kiszabott határok közé van szorítva a praxis és a verseny által, egy antiquarius még sem tartja magát ehhez, s könyveinek oly árakat szab, melyek sem azoknak igazi provenientájának, sem a beszerzési árak, de még a concurrentiára való tekintetnek, sem felelnek meg, attól az antiquariustól méltán megtagadhatjuk — ha nem is a könyvek helyes becslésének képességét, de minden bizonnyal az ő általa szabott árak, mint árszabályozó, mintaszerűekre hivatkoztatásának jogosultságát.

Már pedig Révai Leo nem mentheti ki magát az ő általa is használt ilyen antiquariusi „fogások” vádjá alól, mert ott a katalógusai, melyekben például a „Historia diplomatica de statu regilionis evang. in Hungaria stb.” című, nem éppen közönséges, de nem is nagyon ritka művet egyik katalógusában „Höchst seltenes . . . Werk”-nek mondja és 25 frtra tartja (Demjén 20 forintra, mások 10—15 forintra tartják), más helyütt pedig a „Selten!” jelzéssel emeli ki, s ha aztán valaki neki kínál egy példányt 9 frtért, és pedig nem is kész pénzen, hanem cserébe más antiquar könyveire, azt írja levél útján feleletül: „Besten Dank, reflectire darauf nicht, da ich für den” „ersten Rummel” „mit 12 (zwölf) bis 14 (vierzehn) Exemplaren vollauf genug habe.” Ez nem szorult ugyan commentárra, de mégis érdekes megtudnunk, hogy Révainak e „selten” és „höchst selten” műből 12—14 példánya hever a raktáron, melyet ő 25 frtra tart az eladásnál, de melyért 9 frtot sem fizethet a vételnél, illetve a cserénél más, általa már szintén jól felcsigázott árú antiquáriákért! Már most hol itt az „igazi” érték? Hát az „igazi” érték Révai szerint csak az eladásnál létezik, a vételnél pedig mutatkozik az eladóra nézve a „valódi” érték, hogy ez milyen, kiszámíthatja minden elemi iskolás gyermek! (. . .) Egyáltalában az antiquar-könyvkereskedelem egész forceje a bevásárlásban fekszik, viszont a beszerzési ár a katalógus-árak kiszabásánál a legcsekélyebb szerepet játszik. Azonkívül az antiquarius minden tényezővel számol a bevásárlásnál: a megszorult vevő zavarával éppen úgy, mint az eladó könnyelműségével, tájékoztatatlanságával vagy tudatlanságával, az árleszorítás a potomságig pedig az ő üzleti tíz parancsolatjának egyik legfőbbje. Ha aztán az ilyen antiquarius a potomságért vásárolt könyveket nem csak hogy méltányos áron nem adja tovább, de azoknak az árát más antiquariusok árához képest még felcsigázza, vagy a könyvpiacra még közforgalomban lévő könyvek árát is a bolti árnál főnnebb tartja, arra nem Szana Tamás magasztalása illik rá, hanem Shakespeare egy szindarabjának ismert alakja, melyet megneveznem fölösleges.

De talán már többet is árultam el az antiquariusok titkaiból és talán már nagyon is visszavezettem Szana Tamás nagy mondsát valódi értékre. Révai Leóról pedig talán már a kellerénél is túl porolgattam az azt az antiquariátusi port, mely időök folyamán meggyült az ő kabátján. Ne vegye rossz néven, mert tartoztam vele a hazai antiquar könyvkereskedelem megsértett önértetének is, Szana Tamásnak is, Révainak nemkülönben, és végre magamnak is.

KÖNYVÉRTÉKA

KÖNYVTÁROSOK ÉS EGYÉNI VÁSÁRLÓK FIGYELMÉBE EGYARÁNT AJÁNLUK

a márciusban megnyíló KÖNYVÉRTÉKÁT,
a könyvtárosok áruházát.
Budapesten, V., Honvéd u. 5. szám alatt,
a könyvtárosok boltja helyén
jelentősen kibővíve, 1200 m² területen
a Könyvért egy helyen kínál:

- hanglemezeket,
- videokazettákat,
- magyar és idegen nyelvű könyveket,
- svéd könyvtári bútorokat
és felszerelési cikkeket.

*A könyvtárellátó
tevékenységet
a könyvtár
felszerelési
tanácsadó
szolgálat
teszi teljes körűvé.*

KÖNYVÉRTÉKESÍTŐ

VÁLLALAT